Entered as second class matter (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 170. ДЖЕРЗИ СИТИ, Н. ДЖ., СУБОТА, 23-го ЛИПНЯ, 1921. — VOL. XXIX. No. 170. JERSEY CITY, N. J., SATURDAY, JULY 23, 1921. THREE CENTS

ПАЛАТА ПОСЛІВ УХВАЛИЛА МИТОВИЙ ЗАКОН

ВАШІНҐТОН, 21. липня. — Палата послів ухвалила нині поважною більшостю голосів законопроект про мито („теріф бил"), котрий значно підвисшає мито на заграничні товари. Однак рівночасно опозиція не допустила до ухвалення мита на шкіри, нафту, асфальт, бавовну і фарби.

ДЕБАТА НАД ЗАКОНОПРОЕКТОМ ПРО ФАРМЕРСЬКУ ЕКСПОРТОВУ КОРПОРАЦІЮ.

ВАШІНҐТОН, 21. липня. — Сенат дебатував нині над законопроектом про фармерську експортову корпорацію, на основі котрого малобися зорганізувати при помочи Злучених Держав 100 міліонову корпорацію, яка малаби за обовязок займатися експортом (вивозом) фармерських виробів.

Провідник републиканських сенаторів, Лодж, противився сему внесенню на тій основі, що воно, подібно як законопроект про бонус для жовнірів, зваливби великі тягарі на населення.

З другої сторони сенатор Кавей підпирав законопроект, заявляючи, що як держава не поспішить на поміч фармерам, а на слідуючий рік усі фармери, управляючі бавовну, побанкрутують; їх фарми будуть продані на податок.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ХОЧУТЬ ВІДБУТИ СКОРО КОНФЕРЕНЦІЮ ДЛЯ СПРАВИ РОЗБРОЄННЯ.

ВАШІНҐТОН, 21. липня. — Американський уряд хоче відбути як найскорше конференцію в справі розброєння, скликану президентом Гардинґом до Вашінґтону, і противиться предложенню зі сторони Англії пропозиції відбути сю конференцію аж на весну, щоби англійський уряд міг порозумітися в тій справі з урядами кольоній.

Американський уряд хоче, щоби конференція відбулася на початку сеї зими.

ДОМАГАЮТЬСЯ ЗАКОНА ПРОТИ КУ-КЛУКС КЛЕН.

ОСТИН, Тексас, 21. липня. — Губернаторови стейту Тексас предложено петицію, підписану 49 конгресменами, в котрій вони домагаються, щоби стейтова леґіслятура ухвалила закон проти потайної організації Ку-Клукс Клен, котрої члени перебираються, маскуються і поповняють ріжні насильства над населенням.

Петицію вручила губернаторови осібна депутація, котра рівночасно предложила йому ріжні докази про істнованє та діяльність сеї організації в стейті. Межи иншим предложено просьбу о приняттє в члени, з котрої виходить, — як се зрештою самий губернатор признав, — що потайна організація придержується дуже суворої дисципліни (карности). На просьбі о принятте в члени написано, що просячий висилає 10 долярів як своє вписове в організацію, і зобовязується приняти, на случай, якби він показався злим членом організації, таку кару від її начальника, яку сей сам забажає наложити.

Петиція вийшла як наслідок діяльности потайної організації, яка послідними часами розвинула дуже жваву діяльність в стейті. З усіх сторін доносять тепер про намащуванє смолою та обкачуванє в пірю ріжних людий, з котрих богато, боячися Ку-Клукс-Клена, не признавалося навіть до насильства над собою.

Губернатор приняв депутацію зимно і не сказав нічого, з чого можнаби пізнати, яка його опінія про організацію.

ПЯТЬ ТИСЯЧ ТРАКОВИХ ВІЗНИКІВ ГРОЗИТЬ СТРАЙКОМ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Меркантил Трокинґ Корпорейшен, репрезентуюча найбільші перевозові фірми міста, предложила свого часу пятьом тисячам тракових візників нові умови праці на основі котрих робітники малиби працювати 9 годин денно а діставати на тиждень 7 долярів менче як передтим. В тій справі відбуваються тепер наради спеціального комітету з 20 осіб, в котрім бере участь з одної сторони 10 представителів робітників, з другої 10 представителів підприємців. Робітники противляться сильно сій знижці, заявляючи, що така знижка рівняється 20-процентовому зниженню їх заплати. Як що комітет не полагодить справи, то робітники вийдуть на страйк.

ВАРТІСТЬ ВЕЛИКИХ ВОЄННИХ КОРАБЛІВ.

ВАШІНҐТОН, 21. липня. — На маневрах американської фльоти, що відбуваються тепер на повнім морю недалеко від Норфовк, Верджінія, пробовано, яку відпорну силу проти бомб, кинених з воздуха, мають великі воєнні кораблі. Пробовано сили аеропланових бомб на дійснім дредноті, яким є забраний Німеччині великий панцирник Остфрізлянд. Воєнні аероплани викинули на нього 2,000 фунтів бомб і затопили його протягом 25 мінут; є се богато скорше, як сподівалися офіцери фльоти.

Один генерал американської армії, почувши про висліди спроби, заявив, що затопленнє Остфрізлянду в так короткім часі, являється подією, яка відобється відгуком довкола світа. Вислід спроби показує, що великі панцирники являються уже пересталим оружем морської боротьби.

СПРАВА ПРОЦЕСУ ГУБЕРНАТОРА ЗА СПРОНЕВІРЕННЄ.

СПРІНҐФІЛД, Илиноїс, 21. липня. — Губернатор стейту Смол, котрого суд обжаловує за спроневіреннє публичних гроший, зложив кавцію, який домагався суд, але не зявився в суді, заявляючи через свого адвоката, що суд не має права арештувати його, найвисшого урядника стейту, і домагаючися через нього безпроволочної розправи.

Тепер в суді має відбутися переслуханнє про те, чи суд має право арештувати найвисшого урядника стейту.

АҐЕНТ СОВЄТІВ АРЕШТОВАНИЙ В ШІКАҐО.

ШІКАҐО, 21. липня. — Федеральні власти арештували тут Макса Шальмана, який себе представляв торговельним аґентом російського совєтського правительства на Америку. Задачю Шальмана було заключити з американськими фірмами контракти на ріжні достави до Росії, на загальну суму 1 міліярда долярів, в тій надії, що фірми вжиють свого впливу в Вашінґтоні, щоби взаємини між Америкою і Росією були підняті.

ЯПОНІЯ ВЖЕ ГОДИТЬСЯ НА ВАШІНҐТОНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШІНҐТОН, 20. липня. — Внаслідок конференції між американським заграничним секретарем Гюзом і японським амбасадором в Вашінґтоні, панує тут майже певність, що Японія не ухилиться явно від участи в вашінґтонській конференції в справі квестій, які дотичать Далекого Сходу.

Гюз заявив японському амбасадорови, що суверенність Японії на конференції буде застережена.

БОРОТЬБА ЯПОНСЬКИХ СТРАЙКУЮЧИХ РОБІТНИКІВ ЗАОСТРЮЄСЬ.

ТОКІО, 21. липня. — Робітнича ситуація в Японії погіршилася внаслідок відкинення директорами корабельних заводів всіх жадань страйкуючих робітників.

Представники страйкуючих робітників в Кобе, а також самі робітники в вадібувшихся вчера зборах, порішили звернутися до всіх робітничих організацій Японії, в справі попертя їх жадань.

Сподіються вибуху нових страйків. В самім Токіо має вийти на страйк 200 тисяч робітників.

КЛОПОТИ З БУВШИМ ЦІСАРЕМ КАРЛОМ.

ПАРИЖ, 21. липня. — З урядових кругів доносять, що бувший цісар Австрії вніс просьбу до швайцарського правительства, щоби йому позволено переселитися з Швайцарії до Данії.

Догадуються, що се стоїть в звязи з новим пляном Карла, щоби відзискати трон Угорщини.

Справа виїзду Карла з Швайцарії є тепер предметом нот між інтересованими державами.

Правдоподібно будуть жадати від Швайцарії, щоби не позволила виїхати Карлови з швайцарської території.

ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

Одеські „Вісти" друкують наказ начальника большевицької міліції одеського району, в якому зазначено, що „одинокою перепоною совітського будівництва на Україні являються й досі українські повстання. Повстанці нарушують спокійну працю, Робітничо-селянська міліція в боротьбі з повстанцями понесла богато жертв. Але боротьба ще не скінчена, повстання не викоренені". Тому для успішної боротьби з повстанцями наказується в першу чергу очистити саму міліцію і формувати її на зразок військових частин.

НЕВДАЛИЙ ЛИНЧ ФАРМЕРІВ.

ШІКАҐО, 21. липня. — Около стопятьдесять фармерів з Ваукеган задумали злинчувати свого сусіда Кароля Флямента і його сина Петра внаслідок непорозуміння, що зайшло за стадо овець. Фармери, узброєні в стрільби, несучи повороз, пійшли громадою в сторону фарми Флямента.

Однак на фармі був вже шериф з кількома помічниками. З револьвером в руках шериф приказав фармерам розійтися домів.

МОБІЛІЗАЦІЯ В АЛЬБАНІЇ.

БІЛГОРОД, 20. липня.—Албанське правительство видало мобілізаційні приказі, покликуючі під оружє ціле мужеське населене від 18 до 40 року житя, в ціли спинення повстання Мірдитів, які недавно проклямували нову републику в Альбанії.

На чолі Мірдитів станув Марко Діоні.

ЗАВОРУШИЛИСЯ.

Біженці передають, що зараз на Україні, а особливо в районі Дніпра, помічається якесь незвичайне занепокоєнне в большевицьких колах.

Йдуть спішні переформування. Військо з України направляється в Московщину, а взамін його надсилається на Україну нове. Одночасно військо підтягується до західних кордонів.

Причини таких перетасовок не уявляють навіть самі висші червоноармійські кола, але чуток багато: перше, неби то в звязку з таким станом в Сибірі, большевики бояться несподіваного удару з Заходу, а на військо, що було розміщено на Україні, вони не покладаються, з огляду на деморалізацію і стероризованість в частинах. Друге, — на Україну направляється „на відпочинок" друго-рядне військо, а те, що на Україні, має направитися до Сибіру.

Відходячи, червоноармійці переконані, що вони вже не повернуться на Україну. Дехто отверто каже: "Не успієм; тут скоро, поди, такая парня будет, что й не поткнешся".

Відходить військо з охотою. Ті червоноармійці, що родом з України, розбігаються по домах.

ВОРОЖІ ВІДНОСИНИ МІЖ СЕРБІЄЮ І БОЛГАРІЄЮ.

БІЛГОРОД, 21. липня.—Становищем Сербії до Болгарії є надальше неприязне, помимо старань з боку болгарських дипльоматів, щоби ворожнечу між обома народами усунути.

Сербські газети оскаржують Болгарію, що Болгари не мають заміру сповнити своїх зобовязань супроти Сербії, та що болгарське правительство підтримує болгарські банди на границі Сербії.

МАНІФЕСТ ДЕЛЕҐАТІВ III. ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

З Москви доносять, що делегати 21 краю, представлених в III. Інтернаціоналі, оголосили маніфест до російського пролетаріяту, селянства і червоної армії. Маніфест, говорить про подвиги російської революції і про тяжке положення пролетаріяту. Іменем революційних мас цілого світу звертаються до селян, робітників і червоних жовнірів Росії продовжати боротьбу, поки їм в поміч не прийде загальна світова революція.

ФРАНЦУСЬКИЙ КАПІТАЛ ЗАІНТЕРЕСОВАНИЙ НА ГОРІШНІМ ШЛЕСКУ.

ЛОНДОН, 21. липня. — Промовляючи сегодня в палаті послів, Ллойд Джордж заявив, що залагодження справи Горішного Шлеська буде одиноким предметом нарад найблизшої засідання Найвисшої Ради.

На запит, чи вже осягнено згоду дотично Шлеська між Францією і Англією — Ллойд Джордж не дав ніякої відповіди.

Варшавський кореспондент римських газет доносить з найдостовірнійшого жерела, що Франція і Польща заключили мілітарну і економічну конвенцію, якої головною основою є Горішний Шлеськ.

Після сеї конвенції Польща обовязується удержувати постійну армію в силі 600 тисяч жовнірів. На удержанє польської армії Франція обовязалася платити 1 франка денно на кождого польського жовніра.

Колиб Франція переперла признання вуглевих дистриктів Польщі, польське правительство зобовязується всі вуглеві копальні в околиці Плес і Рибника дати в експльоатацію французьким капіталістам.

МУЖЕСЬКИЙ ГАРЕМ.

Заходять часто в Америці случаї многоженства по стороні мущин, однак нiщо дивного, коли стрічаєсь такі самі в додатку досить часті случаї по стороні женщин.

Хто знає, чи американські женщини не в більшій степени беруть собі приклад з турецьких султанів від американських мущин.

Недавно шікаґовський суд признав розвід одному військовому майорови, який був в тім щасливім положеню, що міг доказати, що його жінка, заки вийшла за нього заміж, вже мала 3 мужів, з яких лише один помер, а два живуть.

Ся жінка не вважала потрібним постаратися о розвід з своїми попередними двома мужами. Вона є доволі богата, належить до так званого „висшого товариства", тому після всякої правдоподібности, не буде сидіти в вязниці' за бігамію.

ДОГАЗДУВАЛИСЬ.

З Києва прибув до Варшави присяжний адвокат К. Як звичайно, його на кордоні пограбовано. Розказує він про Київ такі сумні відомости, що й инші збігці. Повстання дуже непокоять большевиків, і вони почувають себе в небезпеці. В непевні моменти комісари ночують в конспіративних помешканях, яких мають по кілька; але Україні вони з доброї волі не залишать, бо тут всеж таки чимало ще є підшкірного сала, котрим можна поживитись. Необхідно допомогти повстанцям зовні. Цікаво, що зі всіх інвазій, які пережила Україна за останні чотири роки, найменш лихі спогади в селянстві залишили Німці, бо вони не грабували безглуздо, як всі инші, а провадили своє реквізиції в певній системі і дечого навчили селян.

---o---

Совітське статистичне бюро в Москві подає загальне число населення совітської Росії на 133 міліони. Населення Росії від 1914 року зменшилось о 12 міліонів. — Москва має нині 1,020.000 мешканців.

ПОЛЬСЬКА ПРОВОКАЦІЯ В ГАЛИЧИНІ

В останній хвилі одержуємо з краю вісти, що польський наїздницький уряд призначив кількадесять міліонів на спровокування в Східній Галичині народнього бунту. Злочинна мета польських наїзників аж надто очевидна: з одного боку хочуть вони мати „причину", кріваве погуляти собі в нашім знищенім краю і до решти вигубити нашу інтелігенцію та свідомих людей між селянством, з другого хочуть перед Антантою мати приключку, жалуватися на „большевицькі банди в Східній Галичині" й домагатися нового доручення „для забезпечення спокійного населення перед тими бандами". Рівночасно йде польська пропаганда за кордоном на Галицький Уряд. Все те стоїть у звязку з вирішенням галицької справи, яке незабаром має наступити.

Кличемо до краю: Заховайте ще зимну кров, але будуть приготовані! Польскі наїзники напевно щезнуть з нашої землі

ЖИДИ ПОБОЮЮТЬСЯ ВИБУХУ МАСОВИХ ПОГРОМІВ В РОСІЇ І НА УКРАЇНІ.

БЕРЛІН, 20. липня. — Російські Жиди, яких число виносить 7 міліонів, живуть під грозою погромів. Голод поширюється по російських провінціях, контрреволюційний рух кріпшає а контроля з боку совєтського уряду слабне. Так голосить звіт з офіціяльних документів, предложених правительству в Берліні. В цілій Росії і на Україні заходять часті случаї погромів.

Сі вісти привіз до Берліна др. Йосиф Крейнін, знаний жидівський діяч, председатель злучених жидівських стоваришень Росії.

Др. Крейнін є в дорозі до Америки. Він задумує урядити ряд зборів в Ню Йорку, Шікаґо і инших великих американських містах для ратунку Жидів в Росії. Жидівське населення масово втікає з Росії і України. На румунській границі знаходяться 10.000 жидівських родин, які сподіються знайти захист в Румунії.

Найбільші погроми доси мали місце в околицях Гомеля, Мінска і на Волині.

Одинокою надією загрожених мас жидівських є поміч з боку Америки.

ПОЛЬСЬКО-РУМУНСЬКИЙ СОЮЗ—ПРОТИ УКРАЇНИ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

БЕРЛІН, 5. ЛИПНЯ. — Новий польський міністер закордонних справ Скірмунт в одним з останніх засідань варшавського сойму виголосив велику промову, присвячену зовнішній політиці Польщі. Особливу увагу Скірмунт присвятив ратифікації польсько-румунської військової конвенції. Скірмунт бачить головне значіння конвенції в тім, що вона є першим політичним договором, який визнає нову польську східну границю, встановлену після договору Польщі з Совітською Росією. В дійсности-ж головна вага конвенції полягає зовсім не в сім, а в тих секретних пунктах, де говориться про можливий напад Совітської Росії, про можливе утворення самостійної України й про можливе антипольське повстання в Східній Галичині. У всіх зазначених трьох випадках Румунія автоматично виступає на поміч Польщі, себто допомагаючи відбити напад Совітської Росії, не допускаючи утворення Самостійної України й допомагаючи приборкати українське антипольське повстання в Східній Галичині. Р.—н.

ЖИДІВСЬКІ ПОГРОМИ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

Часопись „Общее Дело" повідомляє, що серед російських селян та робітників останніми часами знов поширюється протижидівський рух. У Гомельській губернії (Полісе) дійшло до кривавих виступів проти Жидів. Звідти рух перекинувся на большевицьку частину Волині. В Радомишлі стався страшний жидівський погром.

НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

БЕРЛІН, 6. липня. (Власна кор. „Свободи"). — „Руспрес" доносить, що в Києві отруїлась дружина відомого українського ученого Володимира Науменка, бувшого видавця „Київської Старини" й „Україні". Науменко, як відомо, був за гетьмана Скоропадського міністром освіти, за що большевики його потім розстріляли.

Большевики недавно розстріляли диякона Колбмацького за те, що на весілю його дочки гості співали „Ще не вмерла Україна".

У київській чрезвичайці сидить вже кілька місяців провідник українських ес-ерів Аркадій Степаненко.

Утікачі з Бердичева оповідають, о в середині травня большевики видали наказ, щоб уся людність ходила босоніж. Чоботи й черевики наказано було поздавати до комісаріятів, звідки їх знов можна буде одержати в осени.

НОВА ЗМОВА ПРОТИ СОВІТСЬКОГО УРЯДУ

БЕРЛІН, 6. липня. (Власна кор. „Свободи"). — Прихильна до большевиків англійська робітнича часопись „Дейли Геральд" заповіває, що в місяци серпни в Совітській Росії плянується нове біле повстання. Організатори повстання числять на допомогу Франції та Америки й розпоряджають значними грошевими коштами.

Ся звістка річево годиться з кількаразовими повідомленями, які останнього часу зявились у другій англійській часописи „Морнінґ Пост". Після сих повідомлень російські горожанські партії в Європі та Америці обєднались для спільної акції в найблизчім часі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і загранцею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

ОРГАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ НЕСЕННЯ ПОМОЧІ СТАРОМУ КРАЄВИ!

ВІДСИЛАЙТЕ ЗБІРКИ СЕЙЧАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ, ХОРИХ, ВДІВ І СИРІТ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ГАЗЕТИ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАТУНКУ РІДНОГО КРАЮ!

НОВІ ПРИЗНАКИ.

Як доносить „Курер Львовскі", Поляки, зовсім не вижидаючи вирішення справи Східної Галичини алїянтами, починають уже до сього рішення заздалегідь приготовлятися. Після донесення сеї газети дня 18. червня урядники львівської торговельної палати вивезли 14 бочок золота і срібла, разом вартости около 316 мілїонів польських марок. Золото вивезено до Варшави і зложено в краєвій позичковій касі. Подібне вивоження гроша зі Східної Галичини мало трафлятися кілька разів ще передтим.

Газета не подає пояснення таких кроків зі сторони польських окупантів Східної Галичини. Чи робиться тому, що в Східній Галичині приготовляються до нової сподіваної боротьби, чи може се щурі перші тікають, бо корабель має топитися?

ГОЛОДУЮЧА РОСІЯ ТА ІРОДИ.

Московським агентам знов трафилася агентаська пригода. В ту саму хвилю, коли вони виступили перед нашими імігрантами з новими обманьствами, самі таки їх пани постаралися доказати повну безосновність їх агентської брехні.

В той самий час, коли московські аґенти серед українських імігрантів ширять довжезні статі про наближаючуся війну межи Польщею та Росією та зближаючеся визволення Східної Галичини зпід ляцької неволі, в той самий час, коли аґенти доказують, що інакше й бути не може; в той самий час та сама Росія, на котру аґенти показують як на спасителя і відкупителя українського народу Галичини, старається вратувати сама собі життє від голодової смерти.

Правда російський большевицький уряд самий не просить капіталїстичних країв світа о матеріяльну поміч для голодуючого населення Росії. Большевицькі комісарі бояться показати свою пролетарську чесноту і вмивають свої руки від буржуазного ратування голодуючого брата, голодуючого в значній мірі через большевицьку політику. Як Ірод умивав свої руки від крови Христа, віддавши його на муки, так комісарі оберігають свою пролетарську невинність, позваляючи, щоби те робив хто другий.

Зробив се при помочи находячихся в большевицьких руках бездротних телеграфів московський письменник Максим Горкий. Зробив се опісля все-російський православний патріярх Тихон.

Робить се нарешті Паризький Виконавчий Комітет Російських Установчих Зборів. Покликуючися наперед на те, що в тому комітеті находяться люди, з котрих кождий потерпів сяк чи так від большевиків, Комітет відкликується до всего світа по поміч для загибаючої з голоду Росії.

„Ми знаємо краще, як хто небудь другий, які є похибки большевицького режиму, як страшний він. Але чи ви, більше щасливі народи світа будете тепер дивитися без чувства, як тисячі людий гине з голоду, він не поможе їм нічим?

„Скажуть, що як вишлеться поживу, то большевицькі комісарі загарбають поживу для себе, та що через се ніхто не може бути певний, що поміч дійде до тих, що дійсно потребують. Покажуть нате, що д-рови Нансенови не вдалося запомогова акція з сьої причини, і скажуть, що не варто знов зачинати. Але перед страховищами голоду ніхто не повинен про се думати. На Бога спадайте, поможіть! В імени людства, ми, найлютійші вороги большевиків, просимо щоби вязати безпровокуючо до ратункової акції та щоби уряди поробили приготовання на як найбільшу скалю. Перед муками голода всілякі політичні зглядн уступають зовсім".

Що-ж в той час думають большевики, як російський народ погибає з голоду?

В той самий час „Ді Роте Фане", урядовий орган німецьких комуністів, падькається, що через голод готова впасти большевицька влада в Росії. В той страшний момент, коли після слів тої самої газети смерть неминуча грозить 25 мілїонам Росіянів, комуністи про те тільки й думають, щоби вони не стратили влади. Нехай гине і 25 мілїонів, коби лише комісарі лишилися при своїх посадах. Знов як той Ірод, що дивився лише на свою владу, і для неї готов був пролити кров, за яку він знав, що вона була невинна.

В ЗАЧАРОВАНІМ КОЛІ СОВІТСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ.

(Лист з Великої України від власного кореспондента „Свободи").

Події останніх місяців—зміна тактики російського большевицького правительства щодо селянства — для думаючої людини дають богато матеріялу, на підставі якого можна говорити „про результати чи підсумки російської революції".

Большевизм — це диктатура меншости. Конституція совітської республіки спеціяльно пристосована до обставин російських, де пролетаріят є в меншости супроти селянства, а комуністична большевицька партія в меншости супроти робітництва. Щоб оцінити дійсну силу большевиків, досить взяти число членів комуністичної партії. На всю Київщину комуністична большевицька партія має 1001 члена. На всю Україну ця партія начислює до 35 тисяч членів. І чим безсильнійше почувають себе большевики, тим страшнійші вони роблятся, тим до жорстокійших методів терору їм доводиться братись.

Розуміючи, що один організований чоловік важить у соціяльній боротьбі більше чим 1000 неорганізованих, большевики всі сил докладають, щоб не допустити до організації або відновлення політичних партій небольшевицького напрямку. Особливий страх наводить на них діяльність партій соціялїстичних, які своїм широким впливом на робітників стають небезпечними конкурентами (суперниками) для большевицької партії.

В своїй промові про „хлібний податок", що має замінити систему реквізицій (розкладку) Ленін зазначив, що „кляс одурити не можна" і що в селянській країні навіть комуністичне правительство повинно пристосуватися до потреб більшости населення. В цих словах Леніна бачимо признання того, що проробленні большевиками на протязі трьох років експеримент був невдалою спробою „одурити кляси".

Є в історичній науці цілком правильний погляд, що політична система, власть у державі, є відбитком суспільно-економічних відносин. Коли большевики мають у своїх руках власть, але економічна сила не в їх руках, а у селянства, яке вороже ставиться до большевицького комунізму, то тільки засліплений партійним фанатизмом чоловік мігби сказати, що таке становище нормальне.

Для критично-думаючої людини нема сумнівів, щодо будучности большевицької системи. Ця система, піддержувана раніше селянством, яке йшло за большевиками, як за рішучими ворогами панщини, латифундій (великих посілостий) і всіх остатків феодальної епохи, тепер вже не має за собою селянської хліборобської кляси. Демагогічні (хлопопальські) обіцянки соціяльного чуда зробили з большевиків в очах робітництва лже-пророків. Тільки інерцією терористичного апарату можуть ще деякий час продержатися большевики. Бо, як я далі покажу, все те, що росте на ґрунті, розчищеному революцією, є повною негацією большевизму.

Не буду говорити про Росію. Край голодних селян і вимираючих городів може постачати ще людський матеріял для якогось новочасного Наполеона, що задумавби новий похід на Індію. Але вдова річ, що не на голоді, руїні та війні може вибудуватися вища економічна форма, якою являється соціялізм.

Придивімось до тенденцій суспільного розвитку на Україні. Російський поет Некрасов колись писав про непереможну силу розвитку:

„Срубіщ леса тапарамі,
Корні сідят глубако".

Переведений большевиками в січні с. р. перепис людности в Києві дав число робітництва 25 тисяч. Як рівнати з 1917 р. —загальне число населення Києва зменшилось на 44%. Головна маса людности Киева — совітські службовці та їх родичі. Деж поділося робітництво? Воно розбіглося, пішло на село, так би мовити „омужичилось". „Робітнича диктатура" доводить до загибели центра тої диктатури — города, винищує, виголожує носителя диктатури — пролетаріят. Занепад робітничої кляси на Україні та в Росії погнав культурніші елементи робітництва на еміграцію, на село, в повстання, в червону армію, в совітські бюрократичні установи. Кваліфікований робітник не може прожити за ту мізерну платню, яку йому дає большевицька адміністрація. Робітничі діти не можуть ходити до школи, бо не мають одежі та чобіт, не мають книжок. Редактор московської газети „Известия", відомий комуніст Стеклов в своїй статті з 16. цвітня 1921 р. пише: „дійсно, матеріяльне положення робітників тепер до краю тяжке". І він далі додає: „Ми могли би сказати, що дивно, чому російські робітники не роблять бунту". Але тут дива нема, бо вже повстання в Кронштаді та робітничі страйки показали большевикам, як робітники ставляться до їх власти.

Колиб робітник схотів працювати на землі, то він не має з чим взятися до хліборобства.

Держава не може дати йому на се допомоги, а в комуністичне господарство робітники йдуть неохоче.

Яка форма господарства є на Україні, видно з большевицької статистики: в руках селян находиться 96% землі, комуністичні господарства — 0.8%, а радянські економії (зразкові господарства) 3.2%.

Велика частина городян, а особливо робітників, живе з дрібної торговлї — міняють одежу, меблі і т. и. за хліб на селах.

Як це може на перший погляд дивно, становище досить зручно для себе використав селянин — богатший і середній. Також в значній мірі сільська біднота. Богатший селянин („куркуль") не сіє стільки, як раніше, але всеж він має що їсти й пити, посилає свої діти до школи, бо має чоботи, і має змогу купити книги, має чим заплатити за науку.

На Україні стався оригінальний процес з школою. Раніше середні школи були скуплені переважно в великих городах. З часу революції 1917 р. почався сильний рух серед селян за оснування середніх шкіл (гімназій, технічних шкіл) на селах. Ці школи мають характер українській, дуже часто містяться в бувших панських будинках. З приходом большевиків на Україну учителі почали переходити в ці селянські гімназії, щоб не умерти з голоду в місті. Тому на селах тепер зібрався кращий педагогічний (вчительський) елемент; — селяни платять учителям не грішми, а натурою (напр. по 10 пудів муки в місяць).

Селянські гімназії функціонують більш-менш нормально, їх зовсім не можна рівняти з школами в городах, де діти мусять працювати, на хліб заробляти, місто ходити до школи.

Молодіж, що покінчила сільські гімназії, йде до університету. Для городянина вчитися в університеті дуже трудно. Такий студент мусить і вчитись і заробляти на прожиток.

Селянські студенти — „куркулївські діти" — мають змогу віддатися науці цілком, бо їм батьки з дому привозять харчі, вони ходять в одежі домашнього виробу (у свитках та шапках).

Міцнійший фізично і морально цілий цей мужицький „куркулївський" елемент витіснише захарчовану городську інтелїгенцію. Не можна сказати, що ця селянська шкільна молодь з найбагатших селян. На Україні сталася нівеляція селянства до певного середнього типу господарства, якого большевицька власть не може зачислити до буржуазії, але на який власть не може спертися, бо цей тип принципово (засаднично) ворожий комуністичній політиці. Сільська біднота в значній мірі поправила своє економічне положення тим, що зуміла добути собі робочу худобу й машини з бувших панських маєтків. Отже вона теж наблизилася до „куркулів".

Час, який вараз переживає Україна, можна назвати періодом „стихійної українізації і впливу села на город" (слова б. міністра жидівських справ за Центральної Ради Зільберфарба).

До способу продукції, який всевладно панує тепер на Україні (дрібне хліборобство) пристосовується і політика і наука і кооперація і навіть мистецтво. Бож це символ, коли український „Молодий Театр" з Лесем Курбасом на чолі їде в село Дзендзелївку на Київщині і виставляє там для „куркулів" давну грецьку трагедію Софокла „Царь Едип".

Отже, одно — декрет про робітничу диктатуру, а друге — життя з його невблаганними законами.

Українське селянство дало вже доказ, що воно уміє битися за свої клясові інтереси та за національні ідеали. Але йому бракувало організуючої сили для перемоги. Ся сила національно і клясово свідома „куркулївська" інтелїгенція тепер проходить вищу школу. Вже до цеї сили залицяються большевики. Вже вони хотять скласти якусь небувалу селянську партію, яка-б цуралася політики і за економічні уступки селянству, піддержувала большевицьку диктатуру.

Але всім ясно, що політика базується (опирається) на економіці. Селянська „куркулівська" маса на Україні почуває себе економічною силою і в недалекому часі вона використає свою перевагу для опанування властю в державі.

Чи це буде еволюційним, чи революційним шляхом, про те другим разом.

А. Кодацький.

ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД РОБИТЬ ПРОВОКАЦІЮ В ГАЛИЧИНІ, ЩОБИ ЗНИЩИТИ УКРАЇНСЬКУ ІНТЕЛІҐЕНЦІЮ.

Польський уряд і шовіністичні круги польського громадянства про ніщо иншого й не думають, як про се, яким способом зломити опір українського народа Східної Галичини проти польської державности. Хвилева мілітарна окупація Східної Галичини Польщею має після думки польського уряду і польської суспільности привести до цілковитого і беззмовного прилучення східно-галицької землі до польської держави.

Заки алїянтські держави будуть мати змогу висказати своє послїдне слово про державну незалежність Східної Галичини. Поляки задумують використати вільний час, щоби зломити опір укр. галицького населення проти прилучення Галичини до Польщі.

Польща задумує здусити Українців Галичини крайним терором: мордами, забійствами, кримінальами.

Початок має бути зроблений в тім ділі від української інтелїгенції, бо Поляки розуміють, що галицький український народ в своїм опорі проти Польщі ослабне коли нестане інтелїгентних народних провідників.

Польща задумує українську інтелїгенцію знищити, змасакрувати.

Щоби дїпняти своєї цїли, польський уряд вхопився найпідлїйшого сорта провокації.

Вислав по цілім краю перебраних провокаторів, які розсівають вісти, що леда день Галичина буде увільнена зпід польської влади, що англійське і італійське війско є вже в дорозі, щоби замінити польські гарнізони. При тім провокатори списують пильно імена всіх діяльних і знаних Українців, так зпоміж інтелїгенції, як також зпосеред міщан і селян.

Поляки хочуть спровокувати Українців, щоби мали претекст до змасакровання української інтелїгенції.

Про ті щирі бажання польського уряду супроти української інтелїгенції польська преса отверто пише і їх отверто хвалить.

Ось що пише про цілу річ львівський „Український Вістник, в числі 120, з 23 червня с.р.

Настановлені польською владою урядовці, поліція, ріжні пів-тайні, пів-явні польські, — менше або більше мілїтарні — організації підносять крик про українські повстання, Випливає це з незнання наших відносин, нашої психіки і вмовлювання в нас глупоти. Ми можемо впевнити всіх, хто про те хоче знати, що Українці не є такі глупі ані обмежені щоби думали про якийнебудь збройний відрух проти — польської військової обсади, чи польської адміністрації. Ніякий відповідальний український діяч хиба не бажав би виставити на поголовну різню всіх свідомих елементів народу.

А комусь хочеться конечно викликати заворушення, хоч позір заворушень, щоби уможливити нові переслідування, нові арештовання, карні експедиції, щоби дати роботу судам. В „Карієрі і львовск-ім" з 19. червня вже закидується петлю на шию української інтелїгенції. Кінчається історія з Гор Шлеськом, отже треба публику заняти новими історіями. Те саме робить поліційська „Газета Поранна". „Денервуючі, мутні версії, на борзі фабриковані в кузні брехні і кольпортовані негайно з цілою помпою на місто, береться серйо, повторяється без критично з вірою в їх автентичність, бож працінь ту „тайну" зрадила особа, що стоїть „найблище компетентних сфер" (Ринок 10 Руська 3, Косцюшка 1 і т. д.). Безкритична „Газ. Поранна" лякає своїх безкритичних читачів своїми власними імаґінаціями, своїми пяними видумками, своїми „сензаціями". В Польщі триває кріза, не можна склеїти кабінету, кождий політичний крок є загадкою, — як каже „Час" — росте дороженча, паде польська валюта, день в день суди займаються хабарництвом. Отже треба відвернути увагу свого громадянства від тих невтішних звищ, треба винайти жертвенного козла, треба некритичну публику нацькувати проти зачинщиків лиха. Хтож може бути тим жертвенним козлом, як не Українці або Жиди. Але з Жидами небезпечно, бо вони порушать цілий світ, придуть до Польщі комісії делеґації, затрубить світова преса про польський антисемітизм. А з Українцями лекше. Не хотять Українці з радістю повитати польської кольонізації на своїй землі, — вони бунтівники, не хотять вони годитися на польонізацію школи — вони невдачні, не спішаться Українці з принятєм „указів" в справі польонізації православної церкви — вони опірні і т. д. Отже є вони шкідниками. А на чолі тих шкідників мозок народу — його інтелїгенція. І тому „треба виповісти безоглядну боротьбу шкідникам". І несеться той клич про „боротьбу" з українською інтелїгенцією зі Львова до Варшави, і вертає знову, тільки ще більше скріпленний, ще краще спрецизований. „Знаємо яку ролю — пише „Газ. Варшавска" — відіґравала й відіґрає українська інтелїгенція в українсько польській боротьбі. Вона єдино є відповідальна за викликання і ведення тої боротьби, вона то пхнула темну (?) масу українського народу в хід подій, так фатальних для цілого населення східної Малопольщі" і тому являється „конечність суворо покінчити з українськими сівачами ненависти, що для власних інтересів будують запору між Поляками і українським народом. Ідея невідкличного порозуміння вимагає усунення елементів ненависти. Лиш тоді зможе наступити порозуміння. Тої хвилї — розуміється — не могла би діждати „Батьківщина". В тім самім дусі пише й варшавська „Ржечпосполита".

Не потребуємо очевидно пояснювати цих огидних чорносотенних закликів до погромів, масакри і винищення української інтелїгенції. Звернемо тільки увагу, що накинена несовісною польською пресою свободи громадянству думка, немов то Українці плекають ненависть до Поляків, є з ґрунту фальшива і брехлива. Українці не горять ненавистю до Поляків, тільки на основі історичного і теперішнього досвіду не мають довіря до Поляків. Отже не ненависть, тільки недовіря, а це груба ріжниця. І то є елементарне почування. Образово представляється воно, як висловився раз один з провідних українських діячів, так: „Наше відношення до Поляків є таке саме, як напр. відношення до вогню. Вогонь пече, тим самим ніхто розумний не буде пхати руху або ноги у вогонь. Але колиб ми зажили окремим життям і усунули перепони вічної боротьби, то з природи річи той вогонь не пік би нас, але може навіть грів".

Польська преса підюджує до нової катастрофи. Їй мало того, що Сх. Галичина знищена семилітньою завереюхою, їй мало арештів, інтернованя, розстрілів, Домбя, Стшалкова, Бутшопів, Тухолі і т. д., їй мало засудів, їй мало...; вона хоче крови, „сензацій", емоцій, хоче бачити винищування української інтелїгенції. Найвища пора завернути з хибної дороги і стати на шлях легальних умовин. Бо сійба таких засад і такої суспільно-політичної моралі може колись тяжко пімститися і на польській інтелїгенції.

З ПЕКЛА ПОЛЬСЬКОЇ НЕВОЛІ.

„Дзялач".

В місті Товмач вороблює геройські вибрики ксьондз Едвард Табачковскі, який зажив собі вже доброї слави окресового героса. Проти нього поведен вже слідств за надужиття при роздаванню американських дарунків. На слідство приїхав судя зі Львова.

Виявилось таке, що цей ксьондз „позичав" дідичці Далайсовій борошно для служби, бо будучи великим приятелем помiщиці, він не міг в тому їй одмовити. Потім цей же ксьондз отверто продавав „дарунки" Полякам урядовцям.

Тепер він втік з Товмача.

Отакі ксьондзи тепер залили Холмщину, Волинь і Сх. Галичину і порядкують там і кадилом і хрестом, обертаючи православних у католиків, перебераючи „дари" до своїх лабів та їх розкрадаючи.

Стріляють у робітників.

Салінарного робітника Кордасевича з Болехова пострілив лісничий Рибіцкі за це, що дня 3. червня відважився ловити рибу в ріці для своєї голодної сімї. Куля дум-дум відірвала робітникові руку, що ледви держиться на тонкій шкірці. В наслідок цего родина Кордасевича лишилася без куска хліба в хаті, а пан Рибіцкі гуляє собі далі з стрільбою на волі.

За большевизм.

В окружному луцькому суді відбулася розправа проти д-ра Марка Сегаля, обжалованого за злочин державної зради. Д-ра Сегаля обжаловано в цьому, що в часі, коли большевики заняли Рівне, робив доноси большевикам на місцевих Поляків, обвиняючи їх в шпіонажі на користь Польщі, і показував червоним військам польські кватири. Д-ра Сегаля засуджено на 5 років тяжкої вязниці.

Тортури жандармів.

Перед окружним карним судом, як трибуналом присяжних суддів, відбулась розправа проти Василя і Івана Липчаків, Івана Левка, Михайла Мартиновича і Гринька Козака, всіх з Гребенного, равського повіту, обжалованих за злочин рабунку і крадіжи на шкоду Герша Штерна, Петра Дембіцкого і Дедька Грицина.

Обвинувачені до вини не признались, а сказали, що це зробив легіонер польської армії Ян Вельгош. Дальше виявилось, що арештованих бито й катовано в немилосерний спосіб.

Арештовано Василя Липчака в його хаті. Арештували його жандарми з Гребенного, Михайло Синдецький, Станислав Гасяк, комендант постерунку Н. Стояновський і жандарм Н. з Верхати. По дорозі в лісі жандарм Соляш і Н. Келлер били його цілу дорогу по плечах, руками по лиці і копали ногами. Правдиві тортури зачалися на постерунку в Верхаті. Звязано йому руки, покладено на стільці, голову придержувано коліньми, а рот закрито руками. Бито по цілому тілі і голові... Щодо Івана Липчака то жандарми вивели його до стодоли і там так довго били по лиці, що аж стратив притомність і впав на землю. Бив жандарм Соляш з Верхати. Непритомного лишено в стодолі і щойно на другий день забрано його на постерунок в Гребенцім і хорого в горячці повезено до Рави Руської.

Карна експедиція!

„Курієр Львовскі" доносить: Довідуємося, що в кремінецькому повіті прийшло до заворушень місцевого українського населення з приводу військової кольонізації майна монастиря Почаївської Лаври. Для успокоєння заворушень вислано 12 і 14 полк кавалерії...

З холмських гаряздів.

„Роботнік" з 17. червня пише: „Ми одержали слідуючу депешу: Сьогодня по наказу команди поліції в Красноставі хотіли відобрати ключі від наших церкви, збудованої нашими коштами в 1912 р. Загрожують арештом, коли ми не дамо ключів".

Чергові транспорти польських кольоністів.

В останних днях переїхало через Львів кілька потягів Мазурів-кольоністів. Повезено їх до Глубічка Великого, Підгаєць і Красного коло Золочева. Їх заладовано до потягів у Величці, Риманові і коло Ряшева.

ГОСТІ.

Нерзу у наш богатий двір
Весільних гостей йде безмір,
За столи разом засідають
І між собою гуторять,
Один одного здоровлять,
Вино червоне розливають...

І ми сідаєм коло них;
Та чом разить нас їхній сміх
Мов удар жалібного дзвона?
Ой, леле! Дійсність чи мана?
Погляньте — нам замісць вина
Із чарки ллється кров червона...

Ю. Шкрумеляк.

ВИСЛАНІ ДО КРАЮ ЖЕРТВИ.

До Земельного Банку у Львові вислано слідуючі жертви:

1) Жертву п-ні Гафії Бундзяк з Ню Гейвен, Конн. на фонд будови гробниці для пок. поета д-ра Ів. Франка $10.00; на пресовий фонд укр. часописи „Вперед" у Львові $5.00; на поміч родині бувшого укр. посла Тим. Старуха $5.00.

2) Жертву Стефана Гиса і Василя Дудини, з Ню Йорку по $1.00 на поміч для посла Тим. Старуха $2.00.

Разом $22.00. Число посвідки 2027.-988 Амерікан Експрес Ко.

На адресу Д-ра Смаль-Стоцького через Жівностенський Банк в Празі вислано жертву п-ні Гафії Бундзяк з Ню Гейвен, Конн. на поміч інтернованих Українців в Ліберци в Чехії $5.00. — Число посвідки 2027987 Амерікен Експрес Ко.

Видавництво „Свободи".

„ПОЛЬСЬКА ПОЛІТИКА НА ОКРАЇНАХ".

Під таким заголовком пише варшавський „Роботнік" (ч. 170 з 28. червня):

Багато писали ми вже про безправства і насильства, довершувані на окраїнах в справах віри і освіти. На окраїнах Українці не мають де молитися, бо їм закрито церкви, викидають їх з цвинтарів, підпалюють церковні уряджения, нищать іконі.. То не є злосливі сплетні. На протязі двох годин оповідали про ті беззаконня делегати українського населення з Холму, Грубешова і Замостя — зединеним соймовим клюбам і зимні дрощі пробігли по нервах тих, що слухали цих жалісливих обжалувань соймових політиків.

Шкільна влада, що ділає на терені тих повітів, не відомо, чи свої вказівки одержує з Варшави з міністерства п. Ратая, чи від 16-тьох Єзуїтів, що урядують в Холмі і управляють цілим духовним і духовним життям тої країни. Фактом є, що українські діти не мають не вчитися і шкільна влада не тільки не відкриває шкіл, але ще чваниться, що на окраїнах зовсім не будуть вчити української мови.

„Трибуна" подає цікаву кореспонденцію Шутовского з томашівського повіту, котра звучить:

„Українського населення в томашівськім повіті є 45%, решта Поляки і Жиди. Ніде нема ні одної української школи, 40 українських учителів є без праці. 50 учеників середних шкіл не може докінчити своєї науки. В повіті є чинних 5 православних парохій на 32 тисячі православного населення. Нечинні церкви є закриті, ключі переховує поліція. Під впливом ксьондза з Реплина висвячено на костел церкву в Посадові. З сього розпочалася боротьба. По стороні православного населення боролися жінки; образи, вівтар і іконостас знищено. Судові власти не розпочали дохдження, щоби викрити злочинців релігійної боротьби. В Наброзі католицький мав намір висвятити церкву, одначе православне населення не допустило до того. Ксьондз з Реплина систематично навчає православних дітий римо-католицької релігії (Василів, Посадів). Учителі бють українські діти за українську мову. Поліція переслідує Українців за політичні переконання, без суду і слідства держить їх у вязницях".

Чи треба до того додавати щонебудь?

I. КАЛІЧАК.

ЯК МАКИ НА ГРУДЯХ ЦВИЛИ...

Вже з ранку долітав в село гук гармат. Кольона стрільців за кольоною посувалися вперід туди, де клекотіло. Бачилося лиця, обсмалені сонцем, запорошені одіння, під вагою наплечників похилені постаті, що спокійно йшли вперід.

Курява зїтого пороху заслонювала ряди перед цікавим народом, що приглядався гуртом при дорозі. Ішли чвірками деколи кольона виминала одна другу, а тоді ровом при дорозі виднілася утоптана стежка.

Декотрі лиця байдуже, деякі усміхом зустрічали гурток дівчат та перекликувалися жартуючи, знова инше лице скривилося болем, коли заголосила над ними яка молодиця чи бабуня.

Товпилися при керниці набираючи води до фляшок та пили підчас ходу доганяючи своїх.

Пройшли безконечні ряди піхотинців а за ними надтягнули понурі гармати. Виднілися товсті дула, та маячіли сталеві щити темно-брунатної краски. Запряжені в дві пари коней пробігали бігом дорогою, лишали за собою глибокі сліди важких коліс. На конях сиділи візники, вимахуючи короткими батогами. Гармата здрігнулася, підскакувала на дорозі а з нею колисали ся стрільці, що сиділи на ляфетах.

Сонце пекло, розпливалося важкою утомою по тілі; висохло в горлі та грудях.

Надїхав і обоз з білими на возах полотнами, розташувався на вигоні, уставляючи вози рядами побіч себе.

Було гамірно. Напували коні, сипали овес в торбинки, варили страву в кітлах в сивий димок ту й там знімався над обозом. Чути було запах припаленого мяса та реміння. Над потоком в тіни верби розсілися шевці, мочили шкіру на дні потока і прибивали під черевики...

Деколи з обозу долітали звуки скрипки стрільця музиканта, що грав на сідлі під возом.

Ніхто з обозу не звертав уваги на щораз то сильнійший гук, що більшав з кождою годиною, куди безконечні кольони прямували.

По полудни над селом заносилося на бурю. Обоз з села чим скорше зібрався та гальопом відїхав назад, звідки приїхав. Місце опустіло, ту й там валялися шмати, порозкидувана солома, купки сіна та бляшанки від консерви.

Мало бракувало а проворний стрілець Петро Дума бувби пішком доганяв обоз та свої коні. Не вбилось при обозі, побіг в село, звідкіля вертався з повною шапкою яєць та фляшкою свіжого молока. Губи червоніли, лице сміялося з вдоволення, що одурив Катрусю. Повірило щире дівоче серце стрільцеви, ну та й забулася, пожалувала стрільця, що завтра може вже не жити.

Поїхав обоз пустою дорогою стала. Де-не-де йшли ранені одинцем або у двійку взаємно себе піддержуючи. Ішли ровом при дорозі, щоб так не дошкулював порох; викидували з хлібників човники надіях, щоб улекшити утомі. Деякі сідали в тіни придорожної липи, хвильку відпочивали та йшли дальше. Кількох навіть стрільців засиділо ся під липою, оперті о пень деревини дивилися десь далеко шкляним зором... Не чули вже гуку гармат — дрімали.

Надїхали вози з раненими, загуркотіли гармати при дорозі, з розгоном віхали на лан коношини, проїхали високим житом та стали над потоком.

Перед селом копали вже стрільці окопи, а селяне помагали. Праця йшла з поспіхом, горячково, вже з далека виднівся півокруг насипаної землі.

Робота помалу устала, замовкло село в очікуванню, лиш по хатах чулося зітхання та деде-не-де придавлений плач дитини.

Мовчали й окопи зверху, на дні їх життям кипіло. Перебігали скульбачені стрільці та розставлялися на своїх становищах. Вдивлялися в синіючу віддаль оболоня, що розтягнулося перед сусідним селом. Замаячіли на видноокрузі розсіяні рядки точок, що все близше приходили та видовжувалися ланцюгом. Зникали в житі з головами, проходили бадиллям картоплі, заслонені по коліна.

Загрюкотіли стріли, застогнали та задудніли гармати. У воздусі почулося безупинне дзизчання. Усе злилося в один клекіт. Стрільна пукали над окопами, розривали землю та викидували стовпи землі з димом вгору. В селі ревля по стайнях худоба, пси поховані по дірах вили, по бурянах перелохані ґдакали кури.

Задорожньої хату поцілив ляцький ґранат. Солом'яна стріха в один мент стала в огні, блиснула роєм іскорокта високий стовп диму знявся під небо. Ніхто не йшов рятувати. Сама Задорожна з малими дітьми виносила майно з хати та складала в саді під деревиною. З переляку навіть не плакала, лиш рятувала, що попала. Не помітила навіть як дорогою між хатами чималий відділ стрільців помчався на підмогу. Змогутніла вдвоє стрілянина і аж вечером затихла. Лиш з далека ту й там відзивався поодинокий гук кріса та якось сумно звенів у вечірній тишині.

Село ожило. Бліді лиця виходили з хат і зі страхом оглядалися вокруг себе. Чути було в селі спаленину з димом а догоряюча хата світила ярким сяйвом.

Люде пішли за село, де з полудня шаліла битва. Непоєна худоба відзивалася по стайнях, а комини не курилися, як бувало.

За селом порозривана та порана земля окопів віяла пусткою та дихала смертю. То тут то там нісся придавлений стогін та зойк раненого. На побовищу прийшла з дітьми й Задорожна, за нею волікса на трьох ногах підстрілений Лиско. Хромяв та присідаючи злизував кров з раненої ноги а сумними очима вдивлявся позад себе. Може думав, що не буде де спати цеї ночи — бідний Лиско.

„Мамуню, мамуню, — закликав малий Юрчик — як ту богато спить стрільців! Відки помучилися далеко дорогою... А чому мамуню в сего стрільця такий мак розвився на грудях?" „Хто йому причепив?" — прохали дитина. Невинними очинятами вдивлявся в мертвого стрільця, то озирався на матір, яка не відповідала. З її очей плили сльози...

Личко хлопчини скривилося, повіки задріжали, та й заплакав.

„Не плач дитино! — промовила мати — Се тяжкий ворог лях поганий причепив йому квітку на груди".

Мати мовчки обняла дитину, цілуючи розпалене личко, та гладила кучеряву головку дорого сина.

Тіни клалися на землю, зорі вже мерехтіли на темнім небі, полем нісся шепіт та зітхання.

Похилені постаті снувалися полем, схиляючися підносили обережно щось сердечно-дорогого, зносили на кладовище та клали рядком у тіні деревляної церковці.

ДОПИСИ

ЕЛЗВОРТ, ПА.

Що я пережив у старім краю.

Братя Українці! Я хочу Вам тут розповісти дещо про господарку Ляхів на нашій рідній земли. Те, що я пишу, то не є якісь байки, але щира правда, яку я бачив на свої власні очи.

Я походжу з села Ляшки завязані, повіт Рудки, Галичина. До Америки я прибув 29. червня б. р.

Коли на початку війни Москалі заняли Галичину, то мені було тоді 15 років. Як же опісля московське військо зачало втікати з Галичини, то воно забирало хлопців зі собою в Росію. Між иншими взяли і мене. Москалі не мали над нами ніякого милосердя; гнали нас наперед себе гірше худоби і їсти не дали, ані води напитися. Вірте мені, що я мав у своїх чоботах повно крови з ніг. Так нас загнали в Росію, але не довго я там перебував: по кількох місяцях мені вдалося відтам утечи назад до Галичини. Та не довго я мав спокій. Війт, Василь Задорожний, той беззубий, видав на мене свідоцтво, що я можу вже йти до війска. Я був іще замолодий до військової служби, але боронитися не міг, бо не було метрики, Москалі всьо понищили, а навіть з нашого села забрали два дзвони: найбільший і середний, а лишили лише найменьший, який і до сего часу есть.

Отож взяли мене до австрійського війска і я бився на всіх фронтах аж до упадку Австрії. Як Австрія розпалась, то всі жовніри, в чім хто був і що мав, зачали до дому повертати. Прийшов і я домів саме тоді, як наше українське правительство взяло провід у Галичині. Кождий був рад з того правительства — навіть і ті Поляки, корті мешкають у Східній Галичині, собі його хвалили. Та недовго ми тішилися, бо ворог, Лях проклятий, став на нас напирати. Отож я пішов яко охотник до українського війска і ще пару хлопців до сього заохотив. Але думаєте, Браття, що всі однакового духа були? В наших курінях навіть і польські хлопці билися по нашій стороні, а деякі наші повтікали на польську сторону. Мені було рівнодушно: або жити або згинути, бо — думав я собі — коли за Австрію я тілько натерпівся і голоду і вуши мене нагризлись, то мені лекше лячи за свою вітчину. Отже я не лякався. Я і мої товариші були хлопці здорові, тож ішли там, де була найбільша навала. Ми торощили Ляхів кріпко і, хоч прибувша з Франції армія Галера була сильна, то вона не видерла би була нашої Галичини, але скажу Вам правду, що ми не мали набоїв, а друге: наші офіцири були до нічого. У рукопашній боротьбі ми билися з Ляхами нераз і по кілька днів. Так билися ми коло Львова і коло Городка. Як мене Ляхи обступили, то вже не було ради і я попався в ляцький полон. Коли мене Ляхи зловили, то я мав на собі ще зовсім добрий австрійський мундур. Сей мундур і черевики з мене стягнули, а мені дали старе дранте, подерте і завушивлене.

Нас 200 люда запакували до вагона гірше свиний; ні їсти ні води напитися не дали. Два дні і дві ночи нас так везли і привезли аж до Стшалкови. Там нас випустили за колючий дріт. Поприходили зараз польські сержанти і поручники та давай нас витати дротяними нагайками. Вони плювали нам в лице і дико кричали: „Тьфу! Ти кабане руські, україньскі! То ма биць такі жолнерж україньскі — обдарти?" І нуж нагайками січи нас по твари і по голові. А ті нагайки є сплетені з телеграфічного дроту, густо якоюсь мазюкою насмарованого. На початку ручки є ремінець, який закладається на руку того, хто ним орудує. Як такою дротяною нагайкою ударить, то кавалки тіла відлітають і до дротів прилипають. Кров від того якогось смарова затроюється і ударений чоловік скорше чи пізнійше мусить згинути. Вже на другий день у Стшалкові згинуло богато наших людий від побиття нагайками.

У тім польськім полоні я страшенно вимучився. З голоду я мусів визбирувати ріжні лупини по смітниках, але і за те різали мене нагайками. Нарешті на мою просьбу пустили мене до дому. А в дома що я застав?... Гірко мені се говорити, але мушу! В нас, між нашими Українцями, знаходяться Юди-продавці. От у нашім селі є такий Юда в особі Миколая Гринди. Той богач проклятий іще з мене насмівався, коли я збирався до Америки. „Ну, — глузував собі Гринда — ти їдеш до Америки, а хтож буде битися за Україну?" Вірте мені, Браття Українці, що як би не мої браття в Америці, котрі мені шифкарту і гроші на дорогу прислали, я того Юду був би зарізав як свиню і — думаю — гріху за те не мав би, бо згладити зі світа гада-зрадника — се велика заслуга перед своїм народом, а Бог приказав любити свій рідний нарід.

Я мишлю, що тут на вільній земли американській не повинно бути таких Юдів, як Миколай Гринда, бо він має досить грунту, а й гроші є — ще навіть австрійські корони, закопані в його кухни. Гринда з України насміхається, бо він чортови душу запродав, але Ви тут повинні всі як оден разом стати і грімко за своє право упімнутися. Нехай та проклята ляшня перестане вже раз над нашими братами знущатися. Наші брати там невільні, їм там усьо заборонено, а Ви тут на вільній земли Вашінгтона можете віча робити і показати цілому світови, яку кривду наш нарід у Галичині поносить від Ляха.

От Вам скажу: Було в нас невелике віче, нам позволило староство, але і так на тім вічу заплатили своїм життєм Олекса Закалужний і Антін Добровольський. Польські жандарми їх обох кольбами замучили.

А може часом, Браття Галичани, декому з Вас сподобався хліб большевицький? Ой, вірте мені, я того хліба богато видів і богато кушав. Не такий він смачний там в Росії, як його большевицькі комісарі тут описують! А Ви може декотрі троха затемні тай у то всьо вірите, але не всьо золото, що світиться! Скажу вам пару слів і за большевицький лад. Там тепер в Росії урядниками є самі комісарі; а знаєте Ви, що то за нарід ті комісарі? То є самі тоті, що за царя сиділи по арештах, засуджені на кільканайцять чи кількадесять років, або й на ціле життє. Отож вони тепер правлять Росією як розбишаки і так своє військо учать. Скаже дехто, що там добре, бо вони вимордували буржуїв, а поле роздали бідним. Та що-ж з того поля, коли воно лежить пусткою, а нарід не робить, тілько поділилися на партії. Що село то партія, а люди нічого не роблять, тілько „собранія". Що дня вибирають комісарів, а на другий день їх скидають. Одні других рабують, а знаєте, що як війт злодій, то хоче, щоби і ціла громада була злодійська. Не дивота, що нарід большевиків проклинає і всюди їх переслідує. Так роблять і наші браття Українці в Росії. Большевики хочуть з них злодіїв зробити, хочуть навчити, як другий нарід обкрадати. Але Українці є нарід мудрий, тож не хоче мати ніякого діла з такими комісарями.

І Ви тут, Браття, викуріть ялівцем тих большевиків від себе, бо то нам є ганьба, що наш нарід такий великий, а не може до нічого добитися.

Дорогі Браття! Написав би я ще дуже богато про ті кривди, які нам роблять Ляхи у старім краю, але не можна всього нараз. А може Ви гадаєте, що там тепер такий порядок, як був за Австрії? О, тепер у Галичині гірше, сто разів гірше! Ваші кревні і знакомі не можуть Вам написати всього про свої страшні терпіння, бо над ними висить ляцька нагайка, яка доводить часто до втрати здоровля або й життя. Там як хто пише лист, то по кілька разів перечитує, аби в нім не було чогонебудь проти ляцького уряду, який за правду люто і жорстоко карає.

Ще Вам скажу, як тепер по наших селах вибирається уряд громадський. До канцелярії зійдуться польські посіпаки і наші хруні-запроданці, тай кажуть: той буде війтом, той його заступником, той радним — і так настановлять цілу громадську раду. А коли хто відважнійший упімнеться за Україною, то того зараз скинуть з уряду і всолять йому 25 нагайок. От такий то тепер на нашій земли порядок.

Пилип Мороз.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших покликів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

NEW YORK, N. Y.

Українська Народна Громада в Ню Йорку устроює **ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК** в неділю, дня 24. липня (джулая) с. р. в Belvedere Park, North Beach, L. I. Початок о годині 10-ій рано. Вступ 35 цнт. Уряд Укр. Нар. Громади просить всі Товариства, Братства і Сестрицтва і всіх Українців в Ню Йорку і околици, прибути на сей Величавий Пікнік. Хто почуває ся Українцем, не повинен сего пікніку оминути, щоб не повеселитись на свіжім воздусі і спільно забавитись до волі. Проситься всіх прибути на означений час. 68-70

ЗА ЗАРЯД:
Тимко Мілещук, секр. рек. У. Н. Г.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Сим повідомляється всіх Громадян з околиць Пітсфілд, Масс., що заповіджене Торжество Посвячення угольного каменя під українську гр.-кат. церков в Пітсфілд на день 24-го липня, зістало відложене НА ДЕНЬ 31-го ЛИПНЯ задля певних перешкод у викінченню робіт підготовавчих.

Проситься усіх громадян переказати сейчас знакомим, котрі вибираються на се Торжество, аби приїхали дня 31-го липня а не сеї неділі.

Тут подаєсь оголошенне сего Торжества:

ПОЗІР УКРАЇНЦІ
з Пітсфілд, Водервліт, Гудсон, Спрінгфілд, Голйок, Вестфілд, Едамс, Лудлов і околиці!

В неділю пополудни точно о годині 3-тій дня 31. липня (Джулай) 1921 р. відбудеться **ТОРЖЕСТВЕННЕ ПОСВАЧЕННЄ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ** під Українську Гр. Католицьку Церков, якого довершить Всеч. о. Петро Понятишин, Адміністратор і Візитатор нашої Дієцезії в присутности Українського Католицького Клиру.

Всіх Українців проситься уклінно взяти участь в тім великім торжестві і тим дати доказ співрадости з нагоди повстання нового Божого дому в стейті Мессечусетс. Попріть справу Божу, справу України, Браття і Сестри та прибудьте численно на се рідке свято.

Церковний Комітет
В Пітсфілд, Месс.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів) за одно поміщенне, за більше разів даєсь відповідний опуст. Дворазове оголошенне з 5 стрічок $1.00.

Осип Городиський пошукую свого брата **АЛЕКСАНДРА ГОРОДИСЬКОГО**, котрого адреса була послідними роками: 105 Boyle Ave., Los Angelos, California. В Америці перебуває від 1903 р., з фаху механік. Пошукуючий просить його о поміч, бо находиться в розпучливім положенню з численною родиною з 9 осіб. Хто його знає або він сам, зволить зголоситися по лист і близші інформації: **WASYL ZUHAJEWYCZ**, 150 West St., New York City. 69-70

ПОТРІБНО нам около 200 людий до роботи при рухомих образках. Хто хоче дістати ту роботу, най зголоситься під ч. 521 E. 12th St., около 6-ої год. вечером, рум 16, L. G. KUKLEWSKI, New York, N. Y. 68-70

Пор. Ясінчук Ілько, інтернований в Чехо-Словаччині, просить Вп. п. **ПОРАЙКА СТЕПАНА**, щоб повідомив його про своє життя на адресу: Ukrainsky Tabor „B", Josefov, Cecho-Slovenska Rep., Europe. 70-71

Стрілець галицької української армії, Олекса Цундер, інтернований в Чехословаччині, находячийся в дуже невідрадних зносинах вже третий рік, пошукує свого брата **ІВАН ЦУНДЕР**, з села Сопот, пов. Стрий, Сколє, почта Подгородце, котрий ще в 1912 р. виїхав до Америки і від сеї пори не дає о собі жадної вістки. Хтоби о нім знав або він самий, зволить повідомити на адресу: **OLEKSA CUNDER**, Posadkove Velitelstvi, Ukr. rota, v Plane, u Mariansky Lazne, Czecho-Slovak Rep., Europe. 70

Я студент другого року експортової академії, походжу зі села Ляцького шляхоцкого, повіту Товмач, хотів би дальше студіювати, та не позваляють мені на се матеріяльні обставини, бо 1) я є з бідної родини, а 2) немаю вже родичів, тому звертаюся з просьбою до тих, що мене знають, бо з мого села є богато людий в Америці, щоби помогли мені грошевою місячною підмогою в скінченю студий. До скінчення треба мені ще два роки. **IWAN BUZDYGAN**, Josefov, Ukr. Tabor, Checho-Slovak Rep., Europe. 70

КООПЕРАТИВНА СПІЛКА пошукує мущину, котрий розумівби провадити гросерню і бучерню і знав троха англійську мову. Платня після умови. Голоситись як найскорше на адресу: A. ZAGIBOYLO, P. O. Box 68, Mahanoy Plane, Pa. 70-3